

תוכן ענינים

א.ב. בסוכה דף י' בפלוגתת הראשונים בטעם שהותר לר"נ לארח את ר"ח ורבה בר ר"ה בסוכה שנוייה מופלגין ארבעה דס"ל שהיא פסולה. בעם הארץ שטעה ואסר לעצמו דבר היתר לית מאן דפליג שמותר לתת בלי להודיעו. ולכאורה יש בזה עכ"פ נתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו דבר היתר, וא"כ יהא בזה לפני עור.

ג. ספק הגרד"ל בנתכוין לאכול בשר חזיר בשוגג. סבר שחתיכה היא שומן והיתה חלב אלא שעלתה בידו חתיכה אחרת שהיא שומן באמת. דברי החז"א בסבור שהוא חלב וסבור שחלב מותר שצריך כפרה. נתכוין לאכול אחת מב' חתיכות שסבר ששתיים שומן והחתיכה השניה היתה חלב האם טעון כפרה.

ד. המקבל מחברו מאכל ולא בירר כשרותו חידוש המנח"ש שטעון כפרה אף אם היה כשר. מסתבר דמיירי רק בדבר שיש בו חזקת איסור.

ה. חילוק בין שוגג דשכחת האיסור לשוגג שלא ידע המציאות. תינוק שנשבה ואינו יודע עיקר שבת, וסבר שהיום יום שביעי בשבוע ובאמת היה יום ששי האם טעון כפרה.

ו. עשה רפואה בשבת ולא ידע מגזירת שחיקת סממנים ואח"כ נודע לו שאינה רפואה כלל, דברי הגר"ח ק שטעון כפרה. נדרה וסברה שהיפר לה בעלה בבוקר ובאמת היפר לה רק בצהריים ואכלה אחה"צ האם טעונה כפרה. ארוסה שסמכה על הפרת אב ולא ידעה שצריכה הפרת בעל, או חשבה שאבי האב יכול להפר. עשתה בעלה שליוח לישראל על נדרה והיפר לה.

ז.ח. שגג בפרט מפרטי האיסור וגם טעה במציאות ועלה בידו היתר. והאם שייך שטעות במציאות תחשב נתכוין כשאינו יודע מהאיסור כלל. סבור שטלה אסור ואכל טלה האם הוי נתכוין.

ט. האם צריך שיתכוין לחתיכה דאיסורא. ישמעאלי המאמין שמצוותיהם מאת הבורא הם, האם שייך בזה לפני עור. בעל הוראה שנעשה מומר לאותו דבר רח"ל האם מותר לתת לו משום שלדעתי הוא היתר.

י.יא. בביאור מחלוקת הראשונים הנ"ל אם צריך להודיע. מארח בביתו זוג ומביא להם בגדי שינה אטו עובר על לפני עור דלא ילבש כשאינו מודיע להם מה לאיש ומה לאשה. לפ"ד בבעל הוראה שנעשה מומר אסור לתת לו. ובישמעאלי אין איסור שלא נאמר בבודה תורה מלבו. אימתי טעות של עם הארץ נקראת בודה תורה מלבו ואימתי הוי טעות בפרט מפרטי הדין. איך דנים במי שחושב שהוא יהודי ובאמת הוא גוי או להבדיל חשב שהוא כהן ובאמת הוא זר.

הביא בתשו' בסימן קכ"א בשם הרא"ה [והיינו הך שהביא הריטב"א בסו"ד מרבין] וז"ל, שני ת"ח בעלי הוראה שא' אוסר וא' מתיר והמתיר אוכל ומאכיל לחבירו האוסרו אין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול ואף על פי שיודע בחבירו שאסור לו לפי דעתו ודוקא כשהאסור ניכר לו לאוסרו דאי לא ס"ל לא ליכול, אבל כשאינו ניכר לו לא כדאמרינן בפרק כל הבשר חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דלספי לי מידי דלא ס"ל עכ"ל, וא"ת כי היכי דבשאינו ניכר איכא לפני עור הוא הדין באיסור הניכר כדאמרינן בפרק קמא דעכו"ם וי"ל דל"ד איסור זה לשאר איסורין שאיסור זה תלוי ועומד בדעת האוסר דאם מהדר קא הדר ביה מצי למיכל מיניה ולפיכך מותר המתיר להניחו לפניו אולי חזר בו או יחזור בו ואי לא ס"ל לא ליכול משא"כ בשאר איסורים (עכ"ל). והיינו דיסוד השאלה בחתיכה שאינה מכשול לדעת הנותן האם כשהמקבל הוא חכם בעל הוראה ואוסר החתיכה יש בזה דין לפני עור שלא להכשילו באכילתה. ועל הצד שיש בזה לפני עור נחלקו הראשונים האם גם כשזה ניכר יש לפני עור. דלפונ"ר היינו אומרים דאם אמרינן דיש בזה לפני עור ההגדרה היא שבמה שנוגע להחכם האוסר גם המתיר צריך להתנהג לפי דעת האוסר וא"כ זה נחשב למכשול, א"כ גם באופן שזה ניכר יהיה

בביאור דברי הריטב"א במס' סוכה °

(א) ז"ל הריטב"א (סוכה דף י' ע"ב), רב חסדא ורבה בר רב הונא אקלעו לבי ריש גלותא אגנינהו בסוכה שנוייה מופלגין ממנה ארבעה. פי' ואף על גב דאכתי לא ידע ר"נ (נ"א: ר"ג) דהדרו משמעתיהו או דהוו שלוחי מצוה, אגנינהו לפום דעתיה ולא חש דהוי חתיכא דאיסורא לדידהו ויתבי (נ"א: ונפקי) בסוכה פסולה ומברכי התם שלא כראוי והוה כנותן מכשול לפני פקח, יש אומרים דמהא שמעינן שהמאכיל לחבירו מה שהוא מותר לו לפי דעתו אין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול, ואף על פי שיודע בחבירו שהוא אסור לו לפי דעתו וחבירו בעל הוראה, שהמאכיל היה גם כן ראוי להוראה וסומך על דעתו להאכיל לעצמו ולאחרים לפי דעתו, ונ"ל דהכא דוקא מפני שהאיסור ניכר לחבירו ואי לא סבירא ליה לא ליכול הא בשאינו ניכר לחבירו לא, ואמרינן התם חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליסופו ליה מידי דלא סבירא ליה בפרק כל הבשר (חולין קי"א ב'), וכן הורה לי מורי הרב נר"ו (עכ"ל).

וביאור שני השיטות נראה ברור, דעיין בפר"ח (א"ח סי' תצ"ו אות כ"ג) וז"ל, עיין בספר באר שבע דף פ"ד ע"ג וד' הרב מוהר"ר לוי בן חביב ז"ל

○ הדברים התעוררו על ידי שיעורו של הגר"א בלוח שליט"א, ועיין בספר משיבת נפש להגר"מ שפירא שליט"א ושיח יהודה להגר"י רפפורט שליט"א, וכדי לא לבלבל המעיין לא הקפדתי על כל דבר להביאו ממקום שראיתיו ואני סומך על מודעה זו.

ואפשר דבלאו דלפני עור לא תתן מכשול כיון שהוא לאו כולל לא מחמרין כולי האי ושרינן בהכי כדי לנסותו ולהדריכו בדרך ישרה אי רתח (עכ"ל). ומבואר מתוך דבריו דבלי צורך מיוחד יש בזה איסור לפני עור.

והיה אפשר לומר שבכגון דא שאף לפי שיטתו לא עבר משום שהוא לא ידע לא שייך לפני עור, משום דממ"נ כלפי המעשה הרי באמת לא היה איסור וכלפי הכוונה הרי לא ידע שבציור לפניו הוא הדבר שאסור לשיטתו, וא"כ אינו צריך כפרה. ונראה לברר אם אכן הכי דינא.

כפרה דנתכוין לאיסור ועלה בידו היתר בשוגג

ג) מובא בקונטרס והגית בו שהגרד"ל שליט"א הסתפק אם יש דין של נתכוון לאכול בשר חזיר בשוגג. ולכאורה הציור שנסתפק בו היינו שלפניו ב' חתיכות וחשב לאכול חתיכה הימנית שלדעתו היא שומן אבל באמת היא חלב, ואם היה אוכלו זה חיוב חטאת המקורי של שגגת חלב, אלא שעלתה בידו החתיכה השמאלית שהיא באמת שומן האם צריך כפרה. ציירנו הנידון בשגגה במציאות שחשב שזה שומן, ויש לדון אותו ענין בשגגת הדין, והיינו ששכח שחלב אסור ולכן נתכוון לאכול חלב ולמעשה עלתה בידו שומן, דגם בזה התכוון לעשות פעולה שאם אכן היה עושה אותה היה חייב חטאת ועלתה חתיכה אחרת בידו. וז"ל החזו"א (מנחות סי' מ"ב אות י"ח), נראה דכו"ע מודים בסבור שהוא חלב וסבור שחלב מותר

אסור וכמו שאסור לתת לפני נזיר יין אע"פ שהוא ניכר. ולכן הביא השיטה הראשונה ראי' מהא דר"נ האכילו בסוכה שאין על זה לפני עור, והרא"ה והריטב"א ס"ל כסברא שביאר הפר"ח דמה שמותר להניח לפניו מפני שאולי חזר בו או יחזור בו ואי לא ס"ל לא ליכול, וממילא אין ראייה.

ב) והנה בודאי משמע שכל הנידון זה רק באופן שהמקבל הוא בעל הוראה, דוגמת הציור בסוכה שנוייה מופלגין ממנה ארבעה ברב חסדא ורבה בר רב הונא, ולכאורה יסוד הנידון האם הוראתו מחייבת אותי במה שנוגע אליו ואני צריך להכיר בזה שעל פי דעתו צריך לנהוג אחרת מדעתי. אבל אין הנידון שאף שלפי דעתי ודאי שמותר מ"מ כיון שהוא חושב שההלכה היא שזה אסור לפי טעותו הוא עובר על איסור. ולכן הנ"מ ברורה שכשהנוהג באיסור זה הוא ע"ה וטעותו מוכחת בודאי מותר לתת לו גם כשאינו ניכר. ויש להעיר למה זה פשוט הרי לכאורה מי שטועה בדבר הלכה וחושב על דבר היתר שזה אסור ואכלו הוי כנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בשר טלה בידו שהוא צריך כפרה, וא"כ יש ע"ז דין לפני עור. וז"ל הריטב"א במס' קידושין דף לב. הא דאקשינן ודילמא רתח ואיכא משום ולפני עור לא תתן מכשול ופרקינן דמחיל ליה ליקריה. קשיא לי דהא מכל מקום לא ידע בריה דמחיל ליה ליקריה, והוי כמי שעלה בידו בשר כבש ונתכוין להעלות בשר חזיר שצריך כפרה כדאיתא ביבמות ונדרים (עי' לקמן פ"א ב').

התורה בכל מקום, ומהו חטאו שלא נזהר בעצמו ולא היה ירא וחרד על דברי המקום ב"ה שלא יאכל ולא יעשה דבר עד שיבדוק יפה יפה ויתגלה לו הדבר שהוא מותר וראוי לו לפי גזרותיו של הקדוש ברוך הוא, ועל הדרך הזו הוא טעם חטא השגגה בכל התורה, ועוד שכל דבר האסור מלכלך הנפש ומטמא אותה דכתיב ונטמאתם בם, לפיכך נקרא השוגג חוטא (עכ"ל). ואולי יש מקום לתלות הנידון בחיוב כפרה בעלה בידו בשר טלה בב' טעמים אלו.

ועוד יש לבאר הצד שחייב כפרה בשגג ועלה בשר טלה באופן אחר, דכללא הוא דכל שנתכוין לעשות מעשה שצריך כפרה ועשה אותו אלא שעלה בידו מעשה היתר, צריך כפרה, ולכן בזה שסבור היה לעשות מעשה המחייבו חטאת אף שעלה בידו היתר צריך כפרה.

ולכא'ו יש נ"מ פשוטה בין הצדדים. והיינו בצירוי שיש לפניו ב' חתיכות וסבור שהן של שומן ולמעשה א' מהן היתה של חלב, ומתחילה היתה בדעתו לאכול אותה אחת שהיא באמת שומן, כך שלא נתכוין מתחילה לאיסור ועלה בידו היתר, אלא נתכוין מתחילה להיתר ולא ידע שיש שם איסור כלל. והנה בצירוי זה יש אותה דרגא של פשיעה וזלזול שיש בצירוי של הגרד"ל, וא"כ אם כל הכפרה היא על הפשיעה גם בזה יצטרך כפרה.

והנה לפו"ר מהלך זה חידוש לומר שצריך כפרה בכה"ג ויוצא דכל מי שאוכל אצל אדם שאינו נאמן על פי דין על כשרות המאכלים, והוא סומך על

ואכלו פטור וכדאמר קידושין פ"א בהפר לה בעלה דיש לה סליחה וכו' (עכ"ל). ולכאורה מתוך דבריו משמע שנקט שיש דין שצריך כפרה בכגון זה, ואולי יש לדחוק שלא דוקא נקט שהרי אין עיקר כוונתו על הא דצריך כפרה אלא על הא דאינו חייב חטאת וא"כ אולי כוונתו דלכל היותר זה כמו נתכוון לאכול בשר חזיר.

ונראה שיש לבאר הנידון אם צריך כפרה בב' אנפי. והיינו דהצד שלא צריך כפרה מובן מאד שהרי בכל גונא שעלה בידו בשר טלה בפועל לא עשה מעשה עבירה, וכל הכפרה היא על זה שמרד בקב"ה בזה שרצה לעבור עבירה וא"כ בשוגג שאין מחשבת מרידה אמאי יהא טעון כפרה, והיינו דבעלמא בשוגג צריך כפרה מצד המעשה עבירה שעבר בפועל ואין החסרון במחשבה וא"כ כאן אין עבירה לא במעשה ולא במחשבה. והצד השני יש לבאר שהרי החילוק בין שוגג לאונס שאינו מביא קרבן הוא דשוגג טעון כפרה משום שלא דקדק, וכמו שביארו הראשונים דאפילו כשבאו עדים שמת בעלה היה לה להמתין, והיינו דעצם מה שעשה מעשה עבירה אינו סיבה לחייבו כפרה אלא בצירוף מה שלא דקדק, וא"כ בזה שרצה לאכול הך חתיכה ג"כ לא בדק כראוי וא"כ אף אם בפועל לא עבר עבירה צריך כפרה ככל נתכוין על מה שלא טרח לבדוק ולא נזהר כראוי. ועיין בשער הגמול להרמב"ן (אות קי"ז) במה שביאר חיוב קרבן בשוגג וז"ל, כיצד הרי שאכל חלב בשוגג נקרא חוטא שכן קראתו

מה שאומר שזה כשר ובאמת זה היה כשר צריך כפרה, וזה חידוש.

סמך על מי שאינו נאמן ולמעשה היה כשר

(ד) אכן אח"כ מצאתי בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ל"ה) וז"ל, ואמרתי משום כך שהנותן לחברו דבר מאכל בכה"ג שהמקבל היה צריך מן הדין לשאול אותו תחלה אם הוא כשר או לא, או אם הפירות שהוא נותן לו הם מתוקנים מתרו"מ או לא, דחייב הנותן בכה"ג להקדים ולומר לו שהפירות הם מתוקנים אף על פי שאין המקבל שואלו על כך כדי שלא יכשילנו באיסור זה שהוא אוכל מבלי לברר תחלה אם מאכלו כשר או לא, ועוד יותר מזה נלענ"ד דבכה"ג שהנותן יודע שהמקבל אינו מכירו ומעיקר הדין היה אסור לו לאכול מפירותיו עד שיברר תחלה אם הנותן הוא אדם כשר שאפשר להאמינו, דיתכן שאסור בכה"ג להאכילו אף על פי שהנותן יודע בעצמו שהוא כשר ופירותיו מתוקנים וגם אומר בפירוש למקבל שפירותיו הם מתוקנים, כיון שהוא סו"ס מכשיל את המקבל בזה שהוא אוכל אצלו באופן שמצד הדין אסור לו לאכול מפירותיו עד שיברר תחלה שהוא נאמן (עכ"ל).

ולחודד החידוש שבדברים עיין בר"ש (פ"ח דתרומות) שהביא

מהירושלמי בזה"ל, עוד צריכא לי מה בין סבור שהוא שומן ונמצא חלב שחייב מה בין סבור שהוא אסור ונמצא שהיתר שפטור לא אגבוייה אמר לון נמלכין מינן או הודע אליו חטאתו והביא השב

מידיעתו חייב קרבן על שגגתו יצא זה שאפילו יודע אינו פורש (ע"כ). ופי' הר"ש מה בין סבור שהוא איסור ונמצא היתר שפטור ואף על פי שגם הוא חוטא כדאמרינן בסוף קדושין (דף פ"א) שמתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה וצריך כפרה ודריש ליה מדכתיב אישה הפרם וה' יסלח לה שמדבר באשה שנדרה בנזיר והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה והיתה שותה יין. לא אגבוייה, לא השיבו דבר. נמלכין אנן, נחזי אנן ונתייעץ אם נוכל למצוא טעם (עכ"ל).

ונחזי אנן, אטו לפי קושית הירושלמי כל מי שאכל חתיכה בשר בלי לברר כשרותה יתחייב חטאת, ואולי גם הרבה חטאות שיש לחוש שהיא חלב ופיגול ואולי יש בזה טעם דם וכיו"ב, ולפי הבנת המנחת שלמה כך צריך לצאת והדברים אינם נראים. ונראה דכל דברי הירושלמי מתפרשים רק אם ננקוט שהכפרה של נתכוון לאכול בשר חזיר משום שעל ידי המחשבה דנים אותו בבחינה מסוימת כעבר על המעשה, ותוכן קושיית הירושלמי שכל עבירה נבנית על ידי ב' חלקים מעשה ומחשבה וא"כ מאי שנא בעבר במעשה ולא במחשבה שחייב חטאת מעבר במחשבה ולא במעשה שלא צריך חטאת. [ועיין מש"נ להלן מדברי הגרי"ז.]

אבל נראה שמה שהקשינו על דברי המנח"ש ל"ק, דהמנח"ש מיירי כשיש חזקת איסור כמו בשר שצריך שחיטה או טבל שצריך הפרשה, וא"כ באמת לא קשה שיהיה נחשב שעבר על

החנוך פ' שמיני ס"י קנ"ה ועובר עליה ולא בדק יפה כגון שראה סי' א' לבד וסמך על האחד אעפ"י שנמצא אח"כ כשר ביטל מצוה עשה זו עכ"ל פי' עשה דבדיקת סימני ויפה חלם לרבינו אפרים והדברים דברי אלקים חיים (עכ"ל) והנה לכאורה דבריו דומים לדברי מנחת שלמה דסמך על מה שלא היה לו לסמוך ולמעשה זה היה מותר.

אבל נראה שאף אם ננקוט כדינו של המנחת שלמה מסתבר טובא שזה רק באופן שעבר על גדרי התורה במה שיש לחשוש לאיסור, אבל מי שעשה כדין אף שיש איזה חסרון דקדוק בשיעור שאם עלה בידו האיסור לא היתה לו טענת אונס והיה צריך כפרה, מ"מ אם עלה בידו היתר לא מסתבר לדון שאי-זהירות זה נחשב כדבר הצריך כפרה כשלא עבר על עבירה בפועל.

ולכן נראה דהסיבה להצריך כפרה בנתכוון בשוגג לאכול חתיכת חלב היא משום שכונתו היתה למעשה מסוים שצריך עליו כפרה שהרי זה חלב, אלא שהוא חשב שזה שומן, ולכן אף שלבסוף עלתה בידו חתיכה אחרת צריך כפרה. וזה עדיין חידוש, שהרי לפי דברי הירושלמי אם נבאר שיש שני חלקים של חטא והחויב כפרה הוא על חלק אחד הלא כאן אין לו אף אחד מהם, אבל גדר הדברים מובן שיש כוונה למעשה שהוא חטא.

בשוגג דשכחת האיסור ועלה בידו היתר (ה) והנה לולי דברי החזו"א היה מקום לחלק בין סוגי השגגות, דהיינו בין אם חשב על חלב שהוא שומן

עבירה במחשבה במה שנכנס לספק שעל פי דין בלי הכרעה הוא אסור, וכן מבואר לכאורה בדברי התוס' סוטה (דף כ"ח ע"א ד"ה מה) וז"ל, וא"ת וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא יש לומר הכתוב אוסרה קודם שתיה כאילו היא ודאי ואף על גב דליכא מלקות כדמוכח בפ"ק דיבמות, מיהו לאו הבא מכלל עשה איכא ואפי' אם היא טהורה נענש בב"ד של מעלה אם בא עליה כמו על חייבי עשה, ולא כשאר ספיקות כגון ספק חלב ספק שומן ואכלו ונודע שהוא שומן אף על גב דצריך כפרה וסליחה מיהו לא חמיר כחייבי עשה (עכ"ל). ואף שלא הביאו להדיא הסוגיא דוה' יסלח לה, ודאי פשטות כוונתם על הך דינא ולא שחידשו מעצמם כפרה על שעבר על ספק דאורייתא.

ועיין חת"ס חולין (דף ס"ו ע"א ד"ה ונ"ל) וז"ל, ודע מי שמתיר על סי' הללו אף על גב דשוב נודע שיפה הורה כגון ברבוטא שנחלקו בו ר"ת ותוס' ולבסוף בימי בעלי תוס' האחרונים נתברר להם שמשיר קשקשיו במים ומותר גמור הוא, מ"מ מי שהתירו קודם הברור הזה צריך כפרה כמי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך כפרה, ומכ"ש הכא דאי שרית על אלו הסימנים יבואו להתיר כל מי שיש בו אלו הסי' מבלי שיתברר אח"כ שעתיד להשירן במים, ומפני זה כשהתיר ר' אפרים ברבוטא בזמנו חלם לו שהאכיל שרצים. אף על גב לבסוף נתגלה שהברבוטא טהור מ"מ חטא ר' אפרים בזה. וכתבתי זה מפני שנתקשו בו בתשובת נב"י תנין סי' למ"ד וז"ל ס'

ונתכוון לאכול ועלה בידו שומן, ובין ציור ששכת שחלב אסור והתכוון לאכול ובאמת זה היה שומן, דנראה שיש הבדל גדול ביניהם. דבציור הראשון יש כאן פעולה שהיא באמת מעשה עבירה דחתיכה זו היא חלב, והוא התכוון לאכול וא"כ יש כוונה למעשה עבירה, אבל בציור השני הרי לא התכוון על מעשה איסור אלא התכוון על מעשה היתר שהוא חשב בטעות שזה מעשה איסור. אבל המעיין בלשון החזו"א שהבאנו לעיל יראה שנקט גם הך ציור צריך כפרה.

וננקוט ציור דומה בשבת, והיינו בתינוק שנשבה ואינו יודע כלל שיש מושג של שבת בתורה וזה נקרא שגגת שבת וחייב חטאת אחת על כל המלאכות שיעשה, והיה שם עציץ נקוב וצמח בתוכו ותלש עלה, ואח"כ נודע לו שהצמח עשוי מפלסטיק, וציור שני שהיו שם שני עציצים אחד של פלסטיק ואחד אמיתי ונתכוון לתלוש מהאמיתי ותלש מזה של הפלסטיק. דנראה שאף אם בציור השני נוכל להבין שזה נתכוון לאכול בשר חזיר, בציור הראשון שבאמת לא היה כאן שום גידולי קרקע וגם הוא אינו יודע כלל מהמושג של שבת, קשה להבין שהוא נחשב נתכוון לאכול בשר חזיר, והיינו דבציור כזה שמצד מחשבתו אין לו כוונה כלל למלאכת שבת שהרי אינו יודע מעיקר שבת, ומצד הכוונה בפועל לא היתה לו כוונה למעשה עבירה כלל, א"כ לא מיקרי נתכוין לעבירה.

ולחדד יותר הקושי בהבנת הך צד נעמיד ציור אחר. והיינו בתינוק שנשבה ואינו יודע מהמושג של שבת אבל כמובן שידוע מימות השבוע וחשב שהיום זה יום שביעי ובאמת זה היה יום שישי ועשה מלאכה, האם באמת היה צריך כפרה. והיינו דבספיקו של הגרד"ל שהתכוון לחתיכה מסוימת שזה באמת חלב אלא שהוא חשב שזה שומן יש לדון שהוא התכוון למעשה כזה שהוא עבירה, אבל כאן הוא חושב לעשות מלאכה בזמן שלדעתו מותר לעשות מלאכה, ומה שהוא חושב שזה היום השביעי של השבוע ובאמת טעה הרי אצלו אין לזה שום משמעות, ובזה קשה לשמוע שהוא נחשב נתכוון לאכול בשר חזיר.

אבל יש להקשות על הך חילוק שהעלינו שהרי זה ברור דמי שכן יודע עיקר שבת וחשב שהיום שבת ועשה מלאכה ובאמת זה היה יום שישי צריך כפרה, וא"כ חזינן שיש נתכוון לאכול בשר חזיר אפילו כשלא מדובר על חתיכה דאיסורא וא"כ אם ננקוט שכוונה לשוגג מספיקה גם באופן כזה יהיה אסור. אבל נראה שזה אכן חלוק, דבנתכוין לחזיר וידע שחזיר זה איסור, ע"י ידיעת האיסור יש לדונו כנתכוין לאכול דבר איסור, אבל באופן שאין מחשבת איסור אין לדון נתכוון לאיסור אם אין כאן מעשה איסור. ומצד זה גם אין להוכיח דלא כדברינו מדברי התוס' בסוטה שהבאנו שצריך כפרה כשעבר על ספק דאורייתא לחומרא ואשתו לא זינתה, דשמה הדין היה לאיסור.

לאשתו והיא לא ידעה, מה הדין באשה ששמעה בשעת בוקר שבעלה אינו מרוצה מנדרה וחשבה שהפר לה ובאמת אז לא הוציא מפיו הפרה כלל אבל בצהרים הוא אכן הפר לה והיא לא שמעה, ואכלה אחר הצהרים. שהיה מקום לומר שהיא נתכוונה לאכול על דעת ההפרה הראשונה וזו שגגה של איסור ועלתה בידה היתר אחרי שהפר לה בצהרים. ולענ"ד בציור זה רחוק לדון כן, שהרי היא אכלה על סמך שהנדר הופר וזה באמת הופר ואין צורך לדון בדעתה מתי הופר ובאיזו הפרה. וא"כ נמשיך בנערה מאורסה ולא ידעה שאחרי אירוסין צריך גם הפרת הארוס וחשבה שדי בהפרת האב [ויש לציירו גם שהיא לא ידעה שאביה קיבל קידושין עבודה] ואח"כ היפר לה הארוס והיא לא ידעה.

ויש לצייר עוד בנערה שאינה מאורסת שזקנה כעס על נדרה ואמר לה מופר לך, והיתה בטוחה שזקנה יכול להפר לה מדין בני בנים כבנים ולא שמעה שהיפר לה אביה. והנה בכל הציורים האלו היא החשיבה כהפרה דבר שאין לו שום משמעות, אבל למעשה היתה גם הפרה. ויש גם מקום לחלק ביניהם, שבציור של אבי אביה שני ההפרות היו סוג אחד שהיא חשבה שגם לסבא יש דין אב משא"כ בציור הראשון של נערה המאורסה שחשבה שיש לה היתר מדין אחר של הפרת אב ומצד האמת היה צריך עוד הפרה מדין ארוס שלא ידעה שהיתה. וגם כאן הרגשת הלב שהיא חשבה שזה נדר שהופר ומצד האמת לא טעתה בזה, והפרטים אינם משנים.

חילוק בין אופני חסרון הידיעה הגורם להיתר לדעתו

ו) הנה כ"ז דברנו לולי מה שהבאנו מהחזו"א, שהרי מלשוננו מבואר דאף בכה"ג צריך כפרה. וכן הביא הגר"א בלוח מדברי הגר"ק במי שלא ידע שרפואה אסורה בשבת ואכל דבר שחשב שהוא רפואה ואחרי שלמד ונתוודע שרפואה אסורה בשבת נודע לו ג"כ שהחומר הזה אינו מרפא כלל. והגר"ק אמר שצריך כפרה [ומשמעות דבריו משום הסוגיא של וה' יסלח לה, ולא משום שמי שחושב שדבר מסוים מרפא אף שבאמת אינו מרפא נכלל בגזירת שחיקת סממנים], ולכאורה לפי דבריו גם בנתכוין לאכול חתיכה שהוא חשב שזה חלב וחשב שחלב מותר וזה היה שומן, גם צריך כפרה.

והנה יש להעמיד החידוש בפסקו של הגר"ק בנוסח אחר, וזה יעמיד לנו כמה ספיקות שצריכים בירור. והיינו דאדם זה התכוון לעשות פעולה המותרת לפי דעתו משום שלא ידע שחז"ל גזרו על רפואה בשבת, ומצד האמת זו היתה פעולה המותרת מפני שזה לא רפואה, וא"כ יוצא לנו שמי שמתכוון לעשות פעולה המותרת מצד אחד והיא באמת מותרת מצד אחר צריך כפרה. וכן הוא לפי מה שדייקנו מפשטות לשון החזו"א, שמי שחשב שזה חלב וחלב מותר ולמעשה היה שומן צריך כפרה. ויש לציירו בכמה גווני, ומסתבר טובא דלאו בכל אופן נאמר כן.

ונקדים לדון בציור המקורי של וה' יסלח לה דהיינו בבעל שהפר

מהחלק הזה של הבהמה ובאמת אכל מחלק של הבהמה שבאמת הוי שומן. דלפו"ר זה ממש דומה לציור החזו"א, דמה לי אם חשב שחלב מותר או אם חשב שזה לא חלב. וכן יש לצייר דוגמת זה באיסור נבילה, והיינו שהוא ידע שנבילה אסורה אבל חשב שנבילה זה רק אם מתה מאליה אבל בשר נחירה מותר, ואכל מבהמה שחשב שנהרגה בנחירה ולמעשה היא נשחטה כדין. והנה מצד אחד מי שחושב שבשר נחירה מותר נחשב כמי שחושב שנבילה מותרת, וא"כ זה ממש דומה לחזו"א.

אמנם אולי יש מקום לחלק בב' הציורים האלו ולומר שכיון שידע שיש איסור נבילה ואיסור חלב, אלא שהוא סבר שבשר זה לא נכלל בהאיסור, והרי באמת זה לא נכלל באיסור אלא שהטעם שאינו נכלל הוא מצד אחר אינו צריך כפרה. והרגשת הלב היא כמו הצד הראשון, אבל צריך לברר האם זה מתאים עם מה שנקטנו לעיל שבמתפיסה בחטאת וסברה שזה דבר האסור ולא חל ובאמת הפר לה בעלה אינה צריכה כפרה, משום דשני הצדדים הם רק חילוקי טעמים למה אין כאן נדר אבל מחשבתה היתה אמת, וא"כ גם כאן נאמר שזה רק חילוקי טעמים למה בשר זה אינו מנבילה. והרגשת הלב לחלק דחלב ונבילה זה מציאות מסוימת והוא נתכוון לאכול מציאות זאת שבאמת היא דבר איסור משא"כ כל השם של נדר זה רק שם 'הלכתי' ואין דנים שהוא התכוון לאכול 'בשר שנדרה ע"י התפסה בחטאת ולא הופרה' וזה דבר אסור, ועיין.

וא"כ נמשיך באשה שעשתה בעלה שליח לישאל על נדרה ובמקום לשאול הוא היפר לה. ואם ננקוט שגם בזה סו"ס מחשבתה שאין כאן נדר, והרי באמת היא צדקה בזה ולכן לא צריך כפרה, מה הדין אם נדרה באופן שחשבה שזה לא חל וכגון שהתפיסה בחטאת ואשם וחשבה שזה התפסה בדבר האסור, ובאמת הנדר חל משום שזה נחשב התפסה בדבר המותר, ואח"כ הפר לה בעלה והיא לא ידעה.

ולפו"ר יש לדון אותו ספק ממש באופן אחר, והיינו מה הדין אם נדרה ושכחה שנדרה והיפר לה בעלה והיא לא ידעה מההפרה, האם גם בזה נאמר שהיא חשבה שאין כאן נדר והרי אין כאן נדר, או דבזה בודאי נדון שהיא חושבת שמותר מסיבה אחרת והסיבה ההיא מוטעית, ואף אם נאמר דגם בזה לא צריך כפרה, יש להבין בנדרה מבשר ושכחה שנדרה, והיה לפניה חתיכה שהיא חשבה שזה בשר ובאמת זה היה דג, בזה בודאי יש להבין שצריכה כפרה שזה נחשב שטעתה בסיבת ההיתר וסיבת ההיתר האמיתית לא כיוונה אליה, דכיון דלפי האמת היה נדר אלא שלא היה על החפץ הזה נחשב שלפי טעותה במציאות היא התכוונה לאיסור בשוגג.

(ז) ועדיין צריך בירור לפי זה באיזה אופן דנים כשיש כאן שתי טעויות, והיינו מה הדין אם חשב על חלב מסוים מגוף הבהמה שזה אינו נכלל באיסור חלב, ובאמת זה אסור, והוא התכוון לאכול בשר על סמך שזה

הוא לא ידע כלל שדם מטמא וחשב שזה יום מ"א וזה הי' יום מ' יצטרך כפרה, ואם הוא ידע שזה יום מ' לא יצטרך כפרה, וצ"ע היטב בכל זה.

לפני עור מצד נתכוין לאכול בשווג דבר האסור

(ה) ולפי כל זה נחזור לעניינינו, דהערנו למה הריטב"א מעמיד כל הנידון שלו בבעל הוראה ואינו דן אף בסתם טועה בדבר הלכה וחושב על דבר המותר שהוא אסור, אם יש להמנע מלהאכילו דבר זה משום שאם היה יודע מה זה היה נמנע משום שלדעתו הוא אסור, ולמה לא נדון בזה לפני עור על נתכוון לאכול בשר חזיר בשווג, דלכאורה כמו שמי שחושב שחתיכה זו היא טלה ורצה לאכלו ובאמת היה חזיר, ולמעשה עלתה בידו חתיכה אחרת שהיא של טלה צריך כפרה, משום שמחשבתו היתה לאיסור, ה"ה מי שחושב שטלה אסור יהיה אותו דין, וא"כ אף שאינו ניכר הוי לפני עור על שווג.

ונקדים שעצם ההנחה שמי שחושב שבשר טלה אסור ואכלו שצריך כפרה אינו פשוט כלל, שהרי הבאנו דברי הירושלמי שבעצם היה מקום לחייב חטאת על נתכוון לאכול בשר חזיר ועלה טלה בידו, וא"כ חזינן שהדין כפרה אינו על המחשבת מרידה בבורא גרידא, דעל זה אין להקשות מאי שנא מנתכוון לאכול שומן ועלה בידו חלב אלא שזה עבירה מסוימת לעצם הלאו.

וז"ל הגרי"ז בסטענסי"ל למס' נזיר (כ"ג ע"א), הנה בפשטות הגמרא משמע

ונראה להעיר שיוצא נקודה מחודשת לכאורה מגוף הדין שדקדקנו מלשונו של החזו"א. ולחדד החידוש נצייר בנבילה, והיינו במי שלא שמע כלל שיש מושג של שחיטה ונבילה, וראה שהשוחט לקח סכין ושחט ושואלים אותו כמה הוא חתך והוא אומר מה זה משנה, ואיזו חשיבות יש לחתיכת הצוואר, ואמרו לו אעפ"כ תגיד כמה חתך ואמר שחתך מיעוט מהסימנים ובאמת שחט רוב והוא אכל מפני שלא ידע מאיסור נבילה. לפי החזו"א יצטרך כפרה, אבל אם הוא אומר ששחט רוב לא יצטרך כפרה כלל, אף שלפי דעתו אין חילוק.

ולחדד הנידון נעמיד ציור אחר, הדין הוא שאשה שראתה דם במראה טמא תוך מ' של לידת זכר טהורה ולאחר מ' טמאה, ובנקבה תלוי אם זה תוך פ' יום. וא"כ אם נדון במי שאשתו הפילה וראתה דם ליל מ"א, והוא טעה וחשב שבלידת זכר ימי טוהר הם מ"ב ימים ובעלה, ויש כמה טעויות שיכולות להיות ונדון בהם אחד לאחד, הנה אם באמת זה הפילה נקבה לדברינו לא יצטרך כפרה, שזה רק ב' טעמים למה זה דם טוהר, וכן אם באמת טעה בחשבון הימים וזה היה לפני השקיעה ביום מ', אבל אם זה היה מראה טהור ולא מראה טמא, יש לדון שזה דומה לציור שחשב שהיא נבילה ונבילה מותרת ולמעשה זה היה בשר שחוטה. וכן הוא להיפך, אם הוא חשב שזה מראה טהור וחשב שראתה ביום מ"א ובאמת היה מראה טמא אבל ביום מ' בתוך ימי טוהר יצטרך כפרה, אבל אם הוא חשב שהפילה נקבה לא יצטרך כפרה. ואם

והנה לפי זה היה מקום לדון שכל הדין כפרה אינו אלא כשמתכוון לאכול חתיכה שהיא באמת אסורה ועלתה בידו חתיכה אחרת, דבזה דנים כאילו אכל החתיכה הראשונה אבל אם אין כאן חתיכה דאיסורא כלל אין על מה לעבור. אכן יש לדון שזה נסתר מהדין המקורי של זה' יסלח לה שלא ידעה שהפרה בעלה, והרי שם לא היה כבר חתיכה דאיסורא. אבל יש לחלק שדנים שע"י שהיא שחושבת שעדיין אסורה כמו בשעת הנדר דנים כאילו אכלה הככר של אתמול, ועיין.

אבל לכאורה זה מבואר בדברי התוס' סוטה דף כ"ח שהבאנו לעיל דבספק זינתה אף אם באמת לא זינתה צריכה כפרה. וא"כ רואים שאף כשלא קיים דבר האסור כלל אם הוא חושב שיש איסור צריך כפרה, ואם כן כמו שמי שחושב (או מסתפק וחושש) שאשתו זינתה והיא באמת לא זינתה צריך כפרה, כמו כן אם הוא חושב שעל ידי מעשה פריצותא בעלמא נאסרת עליו וראה בה פריצות ובא עליה ואח"כ נתוודע שרק ביאה אוסרת, גם בזה יצטרך כפרה דמאי שנא.

אבל עדיין יש מקום לחלק ביניהם דכל מה שמצינו דצריך כפרה זה באופן שיש ספק במציאות או טעות במציאות מה קרה, א"כ יש לדון שנחשב שיש לו העבירה מסוימת בהאיסור סוטה שהיה על אשתו אם היא זינתה, אבל כשטועה בדין יתכן שלא שייך כלל לדון שיש עבירה שעבר עליה. אבל יש לפקפק בזה מדברי החת"ס שמי שסומך על סימנים

דילפינן מוה' יסלח לה שצריכה כפרה על שנתכוונה לאכול בשר חזיר וכו', אבל הרמב"ם בהל' נדרים (פי"ב הלי"ח) כתב נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון הרי זו פטורה ואעפ"י שנתכוונה לאיסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה, וע"ז נאמר זה' יסלח לה כי הניא אביה אותה, ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור, ומשמע מדבריו דלולי הכתוב הו"א דלוקה מפני שנתכוונה לאיסור, וצריכים לומר דבאמת בנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה יש כאן מעשה איסור אלא דילפי' מקרא דליכא חיוב מלקות, ובזה ניחא הא דקאמר רבי יהודה אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות, והיינו כיון דיש כאן מעשה איסור נהי דגזיה"כ דפטורה ממלקות מ"מ תספוג מכת מרדות, דמעשה איסור איכא לגבי זה, ולפי"ז נמצא דהא דצריכה כפרה וסליחה אינו רק משום מחשבה לעשות איסור אלא באמת יש כאן מעשה איסור, ולכן ניחא דהיכא דרק חשבה במחשבה לאכול דבר אסור, לא באופן זה דנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אינה צריכה כפרה, דהא דצריכה כפרה אינו משום המחשבה לעשות איסור אלא שנקרא באמת מעשה איסור אף על פי שהיה בשר טלה, אלא דילפינן מהקרא פטור ממלקות, וכן מבואר בספרי זוטא פ' מטות דילפינן מוה' יסלח לה פטור ממלקות, ולפי שיטת הרמב"ם רבי יהודה לא פליג אחכמים אלא מפרש דעל מכת מרדות ליכא פטור. [וכ"כ הכ"מ שם] (עכ"ל).

נביא שקר וחוקים שקרים. וידוע שיש אצל הישמעאלים הרבה שמאמינים בדתם אבל מזלזלים בקיום החקים שלהם, וא"כ לכאורה יש על ישראל למנוע מלגרום להם לעבור על חוקיהם [ובציור המצוי כשיש פועלים ערבים ברשות הישראל ומבקשים אוכל בתוך הצום שלהם] שהרי הם מאמינים שזה מצוות הבורא. ולא שמענו להקפיד על זה.

והנה לפום ריהטא ראינו זה טעות. דממ"נ לפי הרא"ה הרי להבדיל בין טמא לטהור גם בעל הוראה שס"ל דלא כדעתי נחשב כמכשול, ואעפ"כ אני יכול לתת לו דבר האיסור לפי דעתו שניכר, וביאר הפר"ח הסברא "דל"ד איסור זה לשאר איסורין שאיסור זה תלוי ועומד בדעת האוסר דאם מהדר קא הדר ביה מצי למיכל מיניה ולפיכך מותר המתיר להניחו לפניו אולי חזר בו או יחזור בו ואי לא ס"ל לא ליכול" ולכאורה זה יכול לומר בכ"ש כלפי מי שטועה אחרי ההבל. ולפי השיטה הראשונה הרי גם בבעל הוראה אינו נחשב למכשול משום שלדעתי הוא טועה וא"כ בודאי אין לדון טועה כמכשול.

אבל נראה שאין בזה הכרח והיינו אם נעמיד שאלה מה הדין בבעל הוראה שס"ל שדבר זה אסור ואני סובר שזה מותר, ואותו בעל הוראה נעשה מומר לאותו דבר רח"ל ומוכן לעבור על הוראתו במזיד, האם מותר לי לתת לו דבר שאסור לפי דעתו לאכול במחשבת איסור. ונקדים שנראה שאין להביא שום ראייה ממה שהראשונים לא העמידו הנידון באופן כזה שהרי אין זה ציור

שאינם נכונים להתיר דג אף שבאמת טהור דומה לנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, ואם כן ק"ו באופן שהיתה לו ידיעה ודאית מוטעית שדבר מסוים אסור, אף שבאמת זה היתר גמור.

ישמעאלי שהושב שמצוותיהם הם מהקב"ה

ט) ועוד נראה לחדד הקושיא לנקוט הצד דגם בכה"ג שטעה בהלכה יש נתכוון לאכול בשר חזיר, ונקדים דברי הט"ז בספרו דברי דוד על התורה (בראשית פר' ל"ח) ועל זה אמר יהודה שמה שהיא גוזלת ממנו והוא הגורם לזה יש לזה שני תיקונים, האחד שימחול לה ותזכה בו ובזה יסתלק ג"כ ספק מי בא עליה דהא יש בידה חותמו, אלא שיש קצת חשש שעכ"פ היא אינה יודעת מזה שנמחל לה ונמצא לפי דעתה גזל הוא, וזה דומה למ"ש חז"ל מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה שצריך כפרה כדאיתא בגמרא הביאו רש"י בפרשת מטות, וטוב לעשות תיקון שני דהיינו שישלח שנית ויבקשנה אולי ימצאנה, על זה אמר תקח לה, פי' אני עושה תיקון הראשון שאמחול לה ותקח לה בהיתר כאילו נתתי מחדש, כי אם לא כן אלא אעשה תיקון השני דהיינו לשלוח שליח אחר לבקשה יהיה פרסום. וכו' (עכ"ל).

ויוצא מדבריו דגם כלפי גוי יש לימנע מלגרום לו לעבור על נתכוון לאכול בשר חזיר. ונקדים נמי הסכמת הפוסקים שדת הישמעאלים אינה ע"ז והם מאמינים בהקב"ה אלא שיש להם

מצוי למעשה לדון בו שבעל הוראה יעבור על הוראתו במזיד.

מחלוקת הראשונים היא רק כשמושיט ע"מ שיאכל

(י) ונראה דנידון זה יש בו ב' נידונים, חדא לפי הרא"ה וחדא לפי השיטה הראשונה. והיינו דלפי הרא"ה בעל הוראה יש לו חיוב להתנהג כפי דעתו וזה מכשול, והשיטה ראשונה הביאה ראיה שאינו כן דא"כ האיך הוסיב ר"נ האמוראים בסוכה הפסולה לפי דעתם, והרא"ה דוחה שבכגון דא אם הוא ניכר אין לפני עור. וכמו שהבאנו הסברא מהפר"ח שאיסור זה תלוי ועומד בדעת האוסר דאם מהדר קא הדר ביה מצי למיכל מיניה ואי לא ס"ל לא ליכול ובפשוטו השיטה ראשונה אינה סוברת מסברא זו להתיר בניכר, וס"ל שאם דנים שהבעל הוראה חייב לדון לפי שיטתו אסור להכשילו גם בניכר.

ונקדים שיש להסתפק האם הראשונים שהביאו ראיה מרב נחמן ולא חילקו בין היכא דהאיסור ניכר לאינו ניכר מיירי רק בציור שיש מקום סביר לחשוש שהבעל הוראה יעבור במזיד על הוראתו, וכן מה שהוקשה ליה להפר"ח לחלק בין סוגיין לכל מושיט יין לנזיר, האם הוצרך לחלק רק בציור שיש חשש שיעבור. והנה לכאורה אין בזה מקום ספק כלל דהא הציור בגמ' שהביאו הראשונים הוא ברב חסדא ורבה בר רב הונא וחס מלהזכיר שהיה חשש שיעברו על הוראתם. וגם הפר"ח כשדחה הראיה האריך בדברים ולא כתב בפשיטות שכל האיסור לתת יין לנזיר הוא באופן

שחוששים שיעבור. ומבואר לפי"ז שהקשיא היתה מצד שנקטו שגם בנזיר שמוחזק בכשרות אסור להושיט לו יין לשותות. וגם הפר"ח לא נחלק אלא בציור שהמושיט ס"ל שזה מותר וכמו שהאריך. וא"כ נעמיד בציור מצוי, ספרדי עושה מסיבה חול המועד פסח ויש לו ידידים אשכנזים ומזמין אותם וכדי שהם יוכלו להשתתף בלב רגוע על כל דבר רשום אם יש בו קטניות או אין בו קטניות, והנה מנהג אשכנזים בקטניות זה מנהג שמחייב וא"כ בודאי אסור לספרדי להכשיל אשכנזי בקטניות, ונחשב לפני עור. וא"כ לכאורה זה בודאי אסור לפי שיטה הראשונה שהרי זה פשוט שאסור לספרדי להאכיל לאשכנזי קטניות בלי להגיד לו שזה קטניות, והרי השיטה הראשונה ס"ל שכל מה שנחשב מכשול אסור אפילו אם מודיעו, וגם לפי הרא"ה יש לדון, שהרי הפר"ח העמיד ב' סברות דיתכן שחזר בו ואי לא כיון שהוא ניכר לא ליכול, וא"כ אולי צריך דוקא ב' הסברות, ובנידון שלנו אין צד שיכול לחזור בו. ופסק זה נראה שבודאי אינו נכון. וכשנעיין בו זה מביא לידי גיחוך דלפי זה מי שמארח זוג שנתקע בדרך ונותן להם בגדי שינה כנהוג עובר על לפני עור, שהרי כיון שמספק בגדי נשים וגברים לשינה, לכל אחד מהם מושיט אפשרות ללבוש הסוג השני ולעבור על לא ילבש, ופשוט שזה אינו, דאין חיוב למנוע מישראל אפשרות לעבור על עבירה וכל האיסור הוא באופן שיש חשש סביר שיעבור, ומה שאסור להושיט כוס יין לנזיר לא מדובר בנזיר שמוחזק בחסידות ולוקח הכוס כדי להושיטו

דר"נ למושיט יין לנזיר, היינו משום דבהושטה שהיא להדיא עמ"נ לשתות יש לפני עור אף כשאין חשש סביר שהנזיר ישתה] ולפי זה מבוארת טענת השיטה הראשונה שבמה שהושיב אותם בסוכה ולא בבית הוה כמעמיד להם לישון שם וזה לפני עור, וע"ז חולק הרא"ה ומסביר הפר"ח שבכה"ג יש לדון שהוא אינו מעמיד לפניו שיעבור אלא שאומר לו אני סובר שזה מותר וא"כ אני מעמיד לפניך הברירה או לסבור כמוני או לא לאכלו. והדברים נראים נכונים בלשון הפר"ח.

לא נאמר בכורה תורה מלכו
(יא) וא"כ בבעל הוראה ששנה ופירש ונהיה מומר באמת יהיה אסור אפילו לפי הרא"ה, ובודאי לפי השיטה הראשונה. וא"כ גם עם הארץ שיש לו טענות בדין וגם מומר לתאבון יהיה אסור לתת לו, וא"כ גם הערבי הזה דומה לו.

ונראה דבודאי מי שמוסיף דינים על התורה אין צריך כפרה אם עובר על דינים שהוסיף מדעתו הטועה, והא דהבאנו מהחת"ס בהיתר הדגים יש לחלק בזה בב' אנפי. חדא שי"ל שדברי החת"ס הם רק בסימני טומאה וטהרה, שיש דין תורה שלא לאכול בלי בירור.

אבל אף אם ננקוט שדבריו אינן בדוקא בסימני טהרה, נראה שיש לחלק והיינו באופן שבאמת יש איסור תורה והוא חושב שהוא עובר על כך דין משא"כ כשבודה תורה מלכו.

ויש להגדיר היסוד בלשון צח, לפי הירושלמי הי' אמור להיות חטאת

לאחר או אפילו להחזיקו אצלו עד מלאת ימי נזירותו. וכשתמצי לומר זה ממש כמו מי שמבקש גבינה עבור ארוחת ערב כשהוא באמצע ארוחת צהרים בשרי דלא שמענו מי שיקפיד על זה מפני לפני עור. וא"כ צ"ע מה היתה הוכחת השיטה ראשונה, וכי מה בין ציור של הגמ' למי שמזמין אשכנזי למסיבה שיש בה מאכלי קטניות, וצ"ע.

ולכאן' צ"ל שאם נרצה לדמות למשל שלנו הציור הוא למי שמזמינו למסיבה שאין בו אלא מאכלי קטניות, והנה זה היכי תמצי שקשה לצייר בסעודת מריעים משום שבדרך כלל במסיבה יש ענין להשתתף אפילו בלי לאכול מצד הדברי תורה או הדברי ריעות, אבל בציור השני שהבאנו יש לצייר. והיינו בשני בחורים שנקלעו לביתו לישון ונותן להם ב' זוגות של בגדי שינה של נשים דבזה נראה די"ל שאף שהרי אינו כופה אותם ללבוש ומסתמא באמת לא ילבשו, אבל כיון דכל מה שנותן להם זה כדי שילבשו זה נקרא לפני עור.

והיינו במי שנותן לנזיר כוס יין ואומר מצידי תשתה ואם אינך שותהו עכשיו תחזירנה לי, שאף אם הסיכויים שלא ישתה משום שמוחזק בכשרות, יתכן דזה לפני עור, משום שכל מה שנתן לו זה היה כדי שיעבור העבירה. [בודאי אפשר שיש עוד דין בלאו דלפני עור במקום שיש חשש סביר שיעבור על העבירה גם אם אינו מושיט עמ"נ שישתה זה נכלל באיסור לפני עור, אבל מה שדנו הראשונים לדמות שמעתתא

על נתכוון לאכול נבילה, וכמובן כל עבירה יצטרך אותה כפרה כמו בשוגג שלו וא"כ על דבר שלא שייך לומר שיש חיוב כפרה בשוגג (כמו צום הערבים או כל מי שבודה מלכו דין שאינו בתורה כלל) גם אין צריך כפרה מצד נתכוון לעשות איסור.

ויהיה נ"מ בין ב' הצדדים האם בציור דוגמת הנויי סוכה מופלגין ד' אם מישוהו שאינו בעל הוראה טעה ורוצה לעבור (לפי דעתו) במזיד, האם יש לפני עור, דבנויי סוכה לא מדברים על איסור חדש אלא שהם חושבים שזה בכלל האיסור לאכול חוץ לסוכה.

ואם ננקוט שבכה"ג מכיון שאינו תורה חדשה אסור להכשילו במזיד, קמה קושיתנו דלפי החזו"א גם בשוגג יהיה אסור ולא רק בבעל הוראה, וא"כ למה דנו הראשונים רק בבעל הוראה. ונראה שיש מקום לחלק, והיינו דהיסוד בנתכוון לפי החזו"א זה משום שהמעשה שהוא מתכוון לעשות הוא באמת דבר איסור [אף שהוא אינו מתכוון לעשות דבר איסור], אבל באופן שהמעשה שרוצה לעשות באמת אינו דבר איסור ואעפ"כ צריך כפרה משום שרצה לעבור על העבירה, בזה לא שייך כפרה בשוגג דהא לא התכוון לעבור על העבירה.

והנה אם ננקוט שאף במקום שאינו מחדש איסור חדש אלא מוסיף דבר המותר לאיסור תורה אין נתכוון, אפילו דוגמת שמעתתא דנויי סוכה שאינו איסור חדש, או במשל האחר שהבאנו מי שחושב שאשתו נאסרה על ידי פריצותא ובא עליה, צריך כפרה, יוצא דין מעניין.

וננקוט למשל במחיצה לשבת והיה חור במחיצה והחור היה משהו פחות מג"ט ושני אנשים מדדו ושניהם אסרו, חדא משום שטעה ונקט שאם יש רוב טפח בשלישית כבר אין לבוד, והשני טעה במדידה וסבר שיש ג' טפחים ושניהם טלטלו שם בשאט נפש, השני יצטרך כפרה ולא הראשון משום שהשני חשב שזה מקום שאינו מוקף מחיצות והראשון ידע מה זה וסבר שבדבר כזה אסור לטלטל, וזה תורה חדשה [ולפי מה שביארנו במהלך השני זה יהיה נוגע בשוגג]. ונראה דגם בטעה כמה השיעור של טפח הוי כתורה חדשה.

אבל נראה דגם לפי המהלך השני שבמוסיף פרטי דינים שפיר צריך כפרה, לא נמלטנו מלחלק בין שני ציורים אלו. שהרי לפי החזו"א מי שאינו יודע שחלב אסור וחושב על שומן שהוא חלב צריך כפרה, וא"כ לכאורה גם מי שחושב שהפרוץ מרובה על העומד והוי רה"ר ואעפ"כ טלטל בו בשבת משום שחשב שהיום יום ששי, ובאמת זה היה עומד מרובה על הפרוץ והוי רה"י יצטרך כפרה (או עכ"פ באופן שלא ידע שיש איסור לטלטל ד' אמות ברה"ר, וחשב שאין כאן מחיצה ובאמת היתה מחיצה, דלכאורה זה ממש דומה לציור החזו"א שלא ידע שחלב אסור אבל בציור שידע שזה עומד מרובה אבל סבר שצריך שלא יהיה שום פרצה כדי להגדיר רה"י וטלטל בו אעפ"כ מפני שלא ידע שיש איסור לטלטל ד' אמות ברה"ר, דבכהאי גוונא זה דומה לציור של נוי סוכה שדייקנו מראשונים דבשוגג לא צריך כפרה.

לולי הטענה של בעל הוראה שכתב הרא"ה¹ ואין בזה נתכוין לאכול חזיר ואם לשיטת האוסר זה נכלל בדין דאורייתא יש לדון שיש בזה הדין של נתכוין, אכן יש לומר דיש לדון דהתוספת גופא היא תורה חדשה.

עוד נסתפקתי במי שטועה וחושב שהוא ישראל ובאמת הוא גוי האם מותר להאכילו חזיר. דאמנם אין זה תורה חדשה אבל כלפיו זה באמת תורה שבדה מלבו, וכן נראה מסברא. וא"כ נראה דגם באיסורי כהונה יש לדון כן, והיינו במי שחושב שהוא כהן והוא באמת זר לא צריך כפרה אם מטמא עצמו, ולדברינו נראה דיצטרך כפרה מצד האיסור של מטמא אחרים, דהא כלפי זה הוא חפצא ואינו אחרת מכל נתכוון לאכול מה שהוא חושב שזה חלב וזה באמת שומן, שהבאנו לעיל שבודאי צריך כפרה. ויוצא היכ"ת מעניינת של כהן דמטמא עצמו וצריך כפרה מצד האיסור של טומאת אחרים.²

היוצא מדברינו דבמחדש מצוה חדשה מלבו בודאי אין בזה לפני עור אפילו במזיד, ונסתפקנו בטועה בפרטי דיני המצוה וחושב שזה נכלל בהאיסור האם צריך כפרה ונקטנו שבשוגג בודאי אין זה צריך כפרה.

ואם ננקוט שהיכי שאינו מחדש איסור אלא טועה בפרט מדיני איסור תורה וחשב שגם בכה"ג אסור ובאמת בצירור זה מותר ולא נאמר בו איסור כלל, מיקרי נתכוין לאכול דבר איסור וצריך כפרה עכ"פ במזיד, יש להסתפק בגזירות דרבנן. והיינו דכידוע יש בכמה מקומות שחקרו רבותינו האם הגזירה היא גזירה חדשה או שחז"ל העמידו דבריהם על דברי תורה ותקנתם היא 'כתוספת בתוך איסור התורה', ויש לדון אם יש בזה נ"מ בעניננו. והיינו אם נחלקו על גזירה מסוימת אם יש גזירה כזו, האם המ"ד דס"ל שאין גזירה יכול להכשיל מי שסובר שיש גזירה, דאם זה איסור חדש בודאי לדעתו זה תורה שבדה [ועכ"פ

ב. ויש לציין עוד היכ"ת שכלפי עצמו יש נ"מ של טומאת אחרים. שמעתי מידדי הגאון רח"ל אילסון שליט"א עובדא דלהלן. הגר"ח ישב עם הגאון ר' מאיר שמחה, והגר"מ בן הגר"ח הסתכל חוץ לחלון. והיות שהחינוך במשפחה היה לחשוב בלימוד כל הזמן, הגר"ח שאל אותו "משה, על מה אתה חושב". ואמר שהוא חוקר על אנדרוגינוס כהן בן שנים עשרה לפי שיטת הראב"ד שהוא חצי זכר וחצי נקבה: [עיין רמב"ם הל' שופר (פ"ב ה"ב) וז"ל, אנדרוגינוס מוציא את מינו. ובהשגות, א"א זהו לדעת מי שאומר אנדרוגינוס בריה הוא, אבל למי שאומר חציו זכר הוא אינו מוציא לא את מינו ולא שאינו מינו כעין מי שחציו עבד וחציו בן חורין (עכ"ל), ואמר ר' מאיר שמחה שהוא פטור ממה נפשך דזכרותו קטן ונקבותו שהיא גדולה אינה מזהרת לטמא למתים. והגר"מ דן לומר שהוא חייב משום מטמא את הכהן. והגר"ח אמר שא"צ לזה שגם כהנת כשיש בה חפצא של זכרי כהונה חייבת משום מטמא את עצמו.